

(theo t p chí X a và Nay)

□

Năm 1483, vua Lê Thánh Tông sai các tri u th n s u t p t c các đi u lu t, các pháp l nh đã ban b và thi hành trong các tri u vua th i Lê s , so n đ nh l i, xây đ ng l i thành m t b lu t hoàn ch nh. Đó là b "Qu c tri u hình lu t" hay còn g i là b Lu t H ng Đ c. Lu t H ng Đ c nói riêng và pháp lu t th i Lê nói chung mang đ c thù c a pháp lu t Đ i Vi t, ph n ánh chân th c và sâu s c tình tr ng xã h i n c ta th k XV và sau này.

Tính đ c thù c a "Qu c tri u hình lu t" th hi n rõ trong hai ch ng "Hôn hôn" và "Đi n s n". Qua hai ch ng này, các nhà làm lu t đã coi tr ng cá nhân và vai trò c a ng i ph n - đi u mà các b lu t tr c và sau không m y quan tâm. Có 53/722 đi u lu t (7%) bàn v hôn nhân - gia đình; 30/722 đi u lu t (4%) bàn v vi c h ng h a, t l , th a k và s h u tài s n. Nh ng đi u lu t này ít nhi u đã đ c p đ n m t s quy n l i c a ng i ph n trong xã h i và trong gia đình.

Ng i v , trên lý thuy t, b đòi h i ph i l thu c vào ch ng và không đ c làm đi u gì n u không có s ch đ o hay đ ng ý c a ch ng. Nh ng trên th c t , đ a v c a ng i v - ch ng thay đ i nhi u tùy thu c theo v trí xã h i và kinh t c a h . Cũng gi ng nh ch ng, ng i ph n Vi t Nam x a có tài s n riêng và tham gia các ho t đ ng kinh t . Đó là đi u khác bi t v i ng i ph n Trung Qu c. Trong lao đ ng, ng i ph n đ c tr công ngang b ng v i ng i th nam, "không có s phân bi t v ti n công nh t cho lao đ ng đàn ông v i đàn bà"(1). Đi u 23 trong "Qu c tri u hình lu t" quy đ nh ti n công nh t cho nô t là 30 đ ng. Vi c tr công ngang b ng nh th rõ ràng cho th y lao đ ng c a ph n đ c đánh giá cao và v trí c a ng i ph n đ c tôn tr ng trong xã h i.

Trong hôn nhân, ng i ph n cũng có th yêu c u ly hôn (đâm đ n ki n).

Đi u 322 - "Qu c tri u hình lu t" ghi: "Con gái th y ch ng ch a c i có ác t t có th kêu quan mà tr đ sính l ", n u "con r l ăng m cha m v , đ em th a quan, cho ly đ ". Trong gia đình ng i v t ng đ i bình quy n v i ng i ch ng và do đó, hôn nhân không đ c coi là s chuy n giao hoàn toàn cô gái t gia đình bên n i c a mình sang gia đình ch ng nh Trung Qu c. Không nh ng th , lu t pháp còn b o v ng i ph n . H đ c phép đ n nhà đ ng ch c xin ly hôn trong tr ng h p ch ng không chăm nom, săn sóc v trong 5 tháng (1 năm - n u v đã có con). N u v đ m đ n đ n công đ ng thì b lu t cho phép c ng b c ly hôn. Nghĩa là, ng i ch ng không làm tròn nghĩa v v i v thì ng i v cũng không bu c ph i làm tròn b n ph n c a mình. Quy đ nh này không có trong b t k b lu t nào c a Trung Qu c cũng nh các văn b n c lu t tr c hay sau tri u Lê. Ngay c khi lu t b t bu c ng i ch ng ph i b v ngoài ý mu n ch quan, đi u 310 quy đ nh "V , n àng dâu đã ph m vào đi u "th t xu t" mà ng i ch ng n nh n không b thì ph i t i bi m tùy theo n ng nh ". Tuy nhiên, s không th ly hôn đ c n u nh khi ph m vào đi u th t xu t ng i v đ ng trong ba tr ng h p (tam b t kh): đã đ tang nhà ch ng 3 năm; khi l y nhau nghèo mà sau giàu có; khi l y nhau có bà con mà khi b l i không có bà con đ tr v . Đ ng th i, khi hai bên v ch ng đ c tang cha m thì v n đ ly hôn cũng không đ c đ t ra. Khi ly hôn, con cái th ng thu c v ch ng, nh ng n u mu n gi con, ng i v có quy n đòi chia m t n a s con. Đi u 167 - H ng Đ c thi n chính th - quy

Quy định về chia tài sản chung của vợ chồng trong Bộ Luật Hộ tịch

Tác Giả: NGÔ VŨ H<I B< NG

Thứ Bảy, 11 Tháng 10 Năm 2008 00:58

Đ<nh rõ hình thức thu<n tình ly hôn: Gi<y ly hôn đ<<c làm đ<<i hình thức h<p đ<ng, ng<<i v< và ng<<i ch<ng m<i bên gi< m<t b<n làm b<ng. V<y là, bên c<nh s< <ng thu<n c<a cha m< hay các b<c tôn thu<c r<t quan tr<ng thì s< <ng thu<n c<a hai bên trai - gái cũng là m<t thành t< đ<<c nhà l<p pháp chú ý đ<n.

Quan h< nhân thân gi<a v< và ch<ng sau khi ly hôn hoàn toàn ch<m đ<t, hai bên đ<u có quy<n k<t hôn v<i ng<<i khác mà không b< pháp lu<t ngăn c<m.

Thông th<<ng, n<u ly hôn không do l<i c<a ng<<i v< thì ph<n tài s<n riêng (g<m c< đ<i<n s<n và t< trang), ng<<i v< có quy<n mang v< nhà mình. Trong tr<<ng h<p có l<i; th<<ng thì t< ý ng<<i v< không đem theo tài s<n ho<c trong m<t vài tr<<ng h<p lu<t đ<nh ng<<i v< bu<c ph<i đ< l<i tài s<n đó cho ch<ng, "ng<<i v< mà đi gian dâm, tài s<n ph<i tr< v< cho ch<ng"(2).

Ngoài ra, vi<c phân chia và th<a k< tài s<n còn tùy thu<c vào vi<c v< ch<ng có con hay không có con. Pháp lu<t quy đ<nh c< th< < các đ<i<u 374, 375 và 376 (Quy<c tri<u hình lu<t). Tài s<n c<a v< ch<ng đ<<c hình thành t< 3 ngu<n: Tài s<n c<a ch<ng th<a k< t< gia đình nhà ch<ng; tài s<n c<a ng<<i v< th<a k< t< gia đình nhà v< và tài s<n do hai v< ch<ng t<o đ<ng trong quá trình hôn nhân (tài s<n chung). Khi gia đình t<n t<i, t<t c< tài s<n đ<<c coi là c<a chung. Khi ly hôn, tài s<n c<a ai, ng<<i đó đ<<c nh<n riêng và chia đôi tài s<n chung c<a hai ng<<i.

Còn khi ch<ng ch<t tr<<c (hay v< ch<t tr<<c) tài s<n có do b< m< dành cho đ<<c chia làm hai ph<n b<ng nhau, m<t ph<n dành cho gia đình bên ch<ng/v< đ< lo vi<c t< l< (b< m< bên ch<ng/v< ho<c ng<<i th<a t< bên ch<ng/v< gi<). M<t ph<n dành cho v</ch<ng đ< ph<ng đ<<ng m<t đ<i (nh<ng không có quy<n s< h<u). Khi ng<<i v</ch<ng ch<t, thì ph<n tài s<n này giao l<i cho gia đình bên ch<ng.

Đ<i v<i tài s<n do hai ng<<i t<o ra cũng chia làm hai ph<n b<ng nhau: m<t ph<n dành cho v</ch<ng làm c<a riêng; m<t ph<n dành cho v</ch<ng chia ra nh< sau: 1/3 dành cho gia đình nhà ch<ng/v< đ< lo vi<c t< l< ; 2/3 dành cho v</ch<ng đ< ph<ng đ<<ng m<t đ<i, không đ<<c làm c<a riêng, khi ch<t giao l<i cho gia đình bên ch<ng. "Quy<c tri<u hình lu<t" không nh<c t<i đ<ng s<n, ch< đ< c<p t<i đ<i<n s<n, theo Vũ Văn M<u: "Đ<i<m này cũng đ< hi<u vì trong m<t n<n kinh t< tr<ng nông, các đ<ng s<n khác ch< là nh<ng v<t có ít giá tr<". Song trong "H<ng Đ<c thi<n chính th<" (đ<i<u 258-259) đã không g<t h<n các đ<ng s<n ra ngoài th<a k<. "Đ<n nh< nhà c<a ch< có th< chia làm hai, ng<<i s<ng đ<<c m<t ph<n làm ch< <, ng<<i ch<t đ<<c m<t ph<n làm n<i t< l<". "Còn đ<n c<a n<i, ph<i đ< cung vào vi<c t< t< và theo l< dân tr< n< mi<ng, còn th<a bao nhiêu cũng chia cho v< con". "C<a n<i" < đây đ<<c hi<u là vàng, b<c, l<a, v<i, thóc lúa, gi<<ng chi<u, đ< s<, mâm thau... Nh< v<y, pháp lu<t đã ghi nh<n m<t cách bình đ<ng s< đóng góp c<a ng<<i v< trong tài s<n chung c<a v< ch<ng và b<o v< quy<n s< h<u h<p pháp đ<i v<i tài s<n do hai v< ch<ng làm ra.

Trong quy<n th<a k< tài s<n c<a cha m< đ< l<i, pháp lu<t nhà Lê không phân bi<t con trai - con gái. N<u cha m< m<t c< thì l<y 1/20 s< ru<ng đ<t làm ph<n h<<ng h<a, giao cho ng<<i con tr<<ng gi<, còn l<i chia đ<u cho các con (đ<i<u 388); "ng<<i gi< h<<ng h<a có con trai tr<<ng thì dùng con trai tr<<ng, không có con trai tr<<ng thì dùng con gái tr<<ng" (đ<i<u 391). "Ru<ng h<<ng h<a giao cho con trai, cháu trai, n<u không có thì giao cho cháu gái ngành tr<<ng".

Quy n l i c a ng i ph n trong B Lu t H ng Đ c

Tác Giả: NGÔ VŨ H I B NG

Thứ Bảy, 11 Tháng 10 Năm 2008 00:58

V vi c áp d ng hình ph t "ngũ hình" (3), có s phân bi t gi a đàn ông và đàn bà: không áp d ng hình ph t "tr ng" cho đàn bà và áp d ng riêng t ng lo i t i "đ" cho đàn ông và đàn bà (đi u 1 - Quy c tri u hình lu t).

Tóm l i, b lu t H ng Đ c có ý nghĩa r t l n trong l ch s ch đ phong ki n Vi t Nam. Pháp lu t y v c b n đ c duy trì đ thi hành n nh ng th k sau, cho đ n khi nhà Nguy n ban hành b lu t Gia Long thì uy tín, tinh th n nh ng đi u kho n lu t H ng Đ c v n còn s ng trong dân gian. B lu t y đã có nh ng quy đ nh t ng đ i ti n b , công nh n cho ng i ph n trong xã h i phong ki n m t s quy n l i và ph n nào b o v h đ i v i thái đ "tr ng nam khinh n"... Có l vì th mà chúng ta m i th y xu t hi n trong l ch s nh ng Đoàn Th Đ i m, H Xuân H ng, Bà huy n Thanh Quan... m nh m , mãnh li t, khát khao bày t tình c m, mà cũng sâu s c, tr m l ng bi t bao! H lên ti ng cho ng i ph n . H đ u tranh cho ng i ph n ... Và cho đ n bây gi , d i th i đ i H Chí Minh, ng i ph n đã bình đ ng v i nam gi i, không còn s "tr ng nam khinh n" n a, quy n l i c a ng i ph n đã đ c công nh n và b o v nh nam gi i, thì chúng ta m i th y đ c nh ng quy n l i c a ng i ph n x a v n còn quá ít i, h còn b gò bó, ràng bu c, chi ph i b i bi t bao nhiêu nguyên t c đ o đ c phong ki n, nh ng "tam tông, t đ c"... Tuy nhiên, ph i th y r ng, nhà n c th i Lê đã b t đ u nh n th y vai trò l n lao c a ng i ph n trong s n xu t và trong cu c s ng. Đó là đi u ti n b trong các tri u đ i phong ki n Vi t Nam.